

การมีส่วนร่วมของประชาชน กับโครงการพัฒนาในประเทศไทย

พิมพ์ใจ ยุทธบรรดล
โดยกลุ่มบริษัท ทีม
teamgroup@team.co.th

ภาพหนึ่งในอดีตที่คุ้นตาพวกเราชาวไทย คือภาพที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกเยี่ยมราษฎรในท้องถิ่นต่าง ๆ ในทุกภาคของประเทศ โดยพระองค์ท่านจะอยู่ท่ามกลางวงล้อมของราษฎรในพื้นที่ที่ทรงเยี่ยมเยียน พร้อมทั้งข้าราชการจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่และหน่วยงานจากส่วนกลาง และที่สำคัญคือจะทรงมีแผนที่ 1 ต่อ 50,000 ไว้กับพระองค์ตลอดเวลา ทรงถามปัญหาและความต้องการจากราษฎร และทรงนำกลับมาศึกษา วิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับความต้องการของชาวบ้านในพื้นที่ แล้วจึงทรงมีพระราชดำริให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการต่อไป ด้วยการทรงดำเนินพระราชกรณียกิจเช่นที่กล่าวมานี้ได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่ม “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ขึ้นในประเทศไทย เมื่อเรายังไม่รู้จัก หรือเคยได้ยินคำนี้เลยด้วยซ้ำ

การดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย อาจถือได้ว่าเริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ. 2535 ภายหลังจากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development : UNCED) หรือการประชุม Earth Summit ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล ซึ่งเป็นการประชุม

ระดับผู้นำจากประเทศสมาชิก 178 ประเทศ รวมทั้งประเทศไทย จากการประชุมดังกล่าว ได้มีการลงนามความ

ร่วมมือในเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนารวม 3 ฉบับ หนึ่งในนั้นคือ “แผนปฏิบัติการ 21 หรือ Agenda 21” ซึ่งเป็นเสมือนแผนแม่บทของประชาคมโลก ในการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แผนปฏิบัติการ 21 มีหลักการที่สำคัญรวม 27 หลักการ สำหรับหลักการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและสิ่งแวดล้อม คือหลักการที่ 10 ซึ่งกำหนดว่ารัฐจะต้องให้ประชาชนทุกภาคส่วนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในประเด็นสิ่งแวดล้อม และกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการดำเนินโครงการ และหลักการที่ 17 ที่ระบุว่าต้องมีการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำหรับกิจกรรมที่จะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่มีนัยสำคัญ

จากการลงนามความร่วมมือดังกล่าว สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติในปี 2535 โดยนำเรื่องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ต่อมาในปี 2539 สผ.ยังได้จัดทำคู่มือแนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคม และคู่มือแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ออกเผยแพร่เพื่อเป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติในการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ต่อมาในปี 2539 รัฐบาลได้ออกระเบียบว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธี

ประชาพิจารณ์ แต่ก็ปรากฏว่ายังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากประชาชนไม่ยอมรับกระบวนการในการรับฟังความคิดเห็น และกลายเป็นประเด็นขัดแย้งจนต้องยกเลิกระเบียบฉบับนี้ไป อย่างไรก็ตาม ในปี 2548 ได้มีการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งได้กำหนดวิธีการดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการปรึกษาหารือ และต่อมาในปี 2549 ได้มีการปรับปรุงแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคม ในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และยังคงใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานอยู่ในปัจจุบัน

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ยังให้ความสำคัญและมีความชัดเจนในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก โดยได้กำหนดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในหลาย

ประชาชาติ ธุรกิจ

Prachachart Turakij
Circulation: 120,000
Ad Rate: 1,300

Section: เอชอาร์-ซีเอสอาร์/บทความ

วันที่: พุธที่ 30 มิถุนายน - อาทิตย์ 3 กรกฎาคม 2554

ปีที่: -

ฉบับที่: 4327

หน้า: 36(ล่าง)

Col.Inch: 90.43

Ad Value: 117,559

PRValue (x3): 352,677

คลิป: สีสี่

คอลัมน์: เปิดมุมมอง: การมีส่วนร่วมของประชาชนกับโครงการพัฒนาใน...

มาตรา ทั้งในเรื่องของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาโครงการของรัฐ และเมื่อมีการจัดทำรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ก็ได้มีการกำหนดเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้อย่างชัดเจนในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยในบางมาตรายังให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับโครงการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง

ซึ่งจะต้องศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ก่อนที่จะดำเนินโครงการต่อไป

แม้ภาครัฐจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมาเป็นเวลาเกือบ 20 ปี แต่เราก็คงเห็นการไม่ยอมรับการคัดค้านการพัฒนาโครงการของรัฐจากประชาชนผู้ได้รับผลกระทบอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโครงการขนาดใหญ่ ปัญหาในการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีทั้งปัญหาจากภาครัฐและภาคประชาชน ไม่ว่าจะเป็นความไม่เข้าใจกันในเรื่องรูปแบบและเทคนิคการมีส่วนร่วม ความไม่ไว้วางใจของประชาชนในการดำเนินโครงการของรัฐ กลุ่มอิทธิพลที่มีบทบาทสูงในการควบคุมประชาชนในพื้นที่ หรือแม้กระทั่งการที่หน่วยงานเจ้าของโครงการไม่ให้ความสำคัญที่แท้จริงในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จัดงบประมาณไม่สอดคล้องกับกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการ การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายในการรับฟังความคิดเห็นไม่ครอบคลุมผู้ได้รับผลกระทบที่แท้จริง

ตราบไต่ที่ทั้งภาครัฐและภาค

ประชาชนยังมองไม่เห็นถึงประโยชน์และคุณค่าที่แท้จริงของการมีส่วนร่วมของประชาชน ยังไม่เข้าใจกระบวนการของการมีส่วนร่วมที่ถูกต้อง และยังคงเห็นประโยชน์ตัวเองมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม การดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนของประเทศไทยในการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ของรัฐก็ยังคงอยู่ในวังวนของความขัดแย้ง ต่อต้าน ขัดขวางการพัฒนา ทั้ง ๆ ที่บางโครงการหากมีการดำเนินการแล้วจะเกิดประโยชน์ต่อสังคมและประชาชนอย่างกว้างขวาง

ดังนั้น เพื่อให้บ้านเมืองของเราเจริญก้าวหน้าไปได้ในทิศทางที่ทุกภาคส่วนสามารถประสานประโยชน์และมีความสุข ประชาชนจะต้องรักษาสิทธิและโอกาสของตัวเองในการเข้าไปรับรู้ข้อมูลรายละเอียดของโครงการ ให้ความเห็น บอกความต้องการ ปัญหา ข้อขัดข้องของตัวเอง และคอยติดตามตรวจสอบเกี่ยวกับโครงการที่อาจมีผลกระทบต่อตัวเองและสังคม ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อที่โครงการต่าง ๆ จะเริ่มต้นขึ้นอย่างถูกทิศทาง และสามารถดำเนินการไปสู่ความสำเร็จที่สร้างประโยชน์ต่อส่วนรวมได้อย่างยั่งยืน

เรายังคงหวังว่าสักวันจะได้เห็นโครงการพัฒนาทุกโครงการผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จริงจังและจริงใจ ทำให้โครงการดี ๆ ทุกโครงการบรรลุความสำเร็จอย่างราบรื่น สร้างความเจริญก้าวหน้าต่อประเทศชาติและประชาชนอย่างยั่งยืน